

<https://doi.org/10.7577/formakademisk.4961>

Lovise Søyland

Førsteamanuensis i design, kunst og håndverk
Institutt for estetiske fag
Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap
lovise.soyland@usn.no

Bokanmeldelse

Digitale medier og materialitet

SAMMENDRAG

Jon Hoems bok er høyst aktuell, og et etterlengtet og viktig bidrag som åpner opp nye forståelser, perspektiver og muligheter knyttet til digitale medier og materialitet. Hoem løfter fram ulike eksisterende syn og forståelseshorisonter som vi kan bruke til å nærme oss materialitet. Det er ikke bare de fysiske omgivelsene og materialene vi har rundt oss som har en materialitet som kan sanses og erfares. Hoem stiller viktige spørsmål som: Hva skjer når grunnleggende betingelser for hvordan vi sanser endres, og hvordan sanser vi det immaterielle? Samspillet mellom materialer, digitale teknologier og mennesker – og hvilke skapende handlingsmuligheter som ligger i dette koblingsfeltet, er noe av det mest sentrale ved boka. Hoem går i bredden både på hvordan vi kan forstå digital materialitet som uttrykk og som ulike representasjonsformer.

Nøkkelord: materialitet, digitale medier, skapende praksis, bokanmeldelse, utdanningsvitenskap.

Hoem, Jon. (2021). *Digitale medier og materialitet*. Skolerobot Forlag, 343 sider.

Den gjennomgripende digitaliseringen i samfunnet påvirker oss alle og bringer med seg potensialer og konsekvenser som vi kanskje enda ikke er i stand til å verken gripe, forestille oss eller forstå. Selv om det er stor interesse for materialitet i internasjonal litteratur, er det ikke mange nordiske forfattere som har skrevet bøker som omhandler digitale medier og materialitet, og som samtidig knytter seg til skapende praksis (inkludert design), ulike uttrykksformer og representasjon. Jon Hoems bok *Digitale medier og materialitet* er høyst aktuell, og et etterlengtet og viktig bidrag som åpner opp nye forståelser, perspektiver og muligheter generelt innenfor mange felt, men spesielt knyttet til utdanning. Potensialer til å forme og formgi og hvordan den lærende formes og erfarer i koblinger mellom det fysiske, materialer, digitale teknologier, estetiske uttrykk og ulike materialiteter er svært sentralt i utdanningen. Hoem går i bredden både på hvordan vi kan forstå digital materialitet som uttrykk og som ulike representasjonsformer.

Hoem henvender seg bredt til ulike fagfelt som undervisningsvitenskap, medievitenskap, mediedesign og estetiske fag. Jeg leser boken med blikket spesielt knyttet til skapende praksis og lærerutdanning og hvordan digitale teknologier koblet med materialer kan skape nye uttrykksformer. Jeg har selv jobbet meg inn i feltet knyttet til materialitet, forming, kunst og håndverk, med fokus på det skapende og spesielt på taktil og haptisk persepsjon i koblingsfeltet mellom det fysiske, materialer og det digitale – med doktorgradsavhandlingen *Grasping Materiality* (Søyland, 2021). Det er et felt som krever både åpenhet, forestillingsevne og i aller høyeste grad kritisk sans, og det er en pågående jobb med å konkretisere og forstå materialitet i møte med det digitale.

Innledningsvis trekker Hoem fram ulike eksisterende syn og forståelseshorisonter som vi kan bruke til å nærme oss materialitet. Det er ikke bare de fysiske omgivelsene og materialene vi har rundt oss som har en materialitet som kan sanses og erfares. Hoem peker på hvordan det digitale bringer med seg et paradoks, siden det som er skapt og tilgjengeliggjort gjennom digital teknologi ofte beskrives som immaterielt – ikke håndgripelig, samtidig som det fysiske og materielle er en forutsetning for at det immaterielle skal bli tilgjengelig og kan oppfattes og sanses av oss. Hoem stiller viktige spørsmål som: Hva skjer når grunnleggende betingelser for hvordan vi sanser endres? Hvordan kan digital teknologi føre med seg en form for tap av kroppslighet? Og hvordan sanser vi det immaterielle?

Samspillet mellom materialer, digitale teknologier og mennesker – og hvilke skapende handlingsmuligheter som ligger i dette koblingsfeltet, forstår jeg som noe av kjernen og noe av det mest sentrale ved boka. For utdanningsfeltet og for lesere av tidsskriftet *FormAkademisk* mener jeg det er spesielt interessant å se nærmere på det Hoem skriver og viser til om teknologiske affordanser, og hvordan dette dels skaper nye muligheter og dels begrenser mulige uttrykksformer. Det Hoem skriver om hvordan materialer og teknologier er virksomme i skapende prosesser er også interessant for feltet. Det er også aktuelt å se til hans forståelser knyttet til performativ materialitet – hvordan materialitet oppstår når noe iverksettes og hvordan dette kan forstås i lys av forholdet mellom epistêmê, den skapende produktive viten, og tekhnê, den gjørende kunnen.

I tredje kapittel guider Hoem oss gjennom teknologiske utviklingslinjer – fra det analoge mot det digitale. Han skriver blant annet om fotografi og overgangen til det digitale. Han beskriver hvordan medieteknologier skaper muligheter samtidig som de endrer tidligere praksis. Hoem viser til en referanse av den britiske forfatteren Douglas Adams om forholdet mellom mennesker og ny teknologi som vi delvis kan se på med et humoristisk blikk, men som kanskje også er beskrivende for noen av de utfordringene vi står overfor i utdanningen. Hoem viser til Adams som først beskriver hvordan alt som allerede fantes i verden da du ble født, er helt normalt (s. 54). Videre beskriver han at alt som er blitt oppfunnet fra du ble født til du fyller tretti, er spennende, kreativt og noe en med litt flaks kan skape seg en karriere av. Til slutt beskriver Adams hvordan alt som er funnet opp etter at en fyller tretti, er imot naturens orden og begynnelsen til slutten av sivilisasjonen slik vi kjenner den, inntil det har vært med oss i omtrent ti år og gradvis viser seg å være ok. Denne referansen er beskrivende for noen av de utfordringene vi står overfor i utdanningen og er nettopp et argument for hvorfor Hoems bok er nyttig i utdanningsammenheng.

I de neste kapitlene skriver Hoem inngående om blant annet programvarestyring, brukeraktivitet og ulike representasjonsformer som multilineære, todimensjonale, romlige, AR (utvidet virkelighet) og VR (virtuell virkelighet). Dette er virkelig verdt å ta en kikk på. Hoem skriver blant annet om

Kunst i VR og om kunstneriske potensialer for den som skaper i VR (s.249). Det er interessant hvordan dette tradisjonelt og teknisk plasserer seg et sted i forlengelsen av å male eller skulpturere, og hvordan redskaper som virtuelle pensler og andre håndredskaper koblet til fysiske håndkontrollere gjør at øye-hånd- koordinasjon er sentralt for den skapende og det som skapes. Det er interessant hvordan «materialet» bærer seg selv i denne prosessen, og at ulike elementer kan plasseres helt uavhengig av hverandre (s.249). Andre deler av boken som jeg vil anbefale å lese ekstra nøye, er underkapitlene om haptisk representasjon, medier og kroppslighet og materialenes teknologi (s.289-297). Dette er svært aktuelt for feltet vårt.

Hoems bok er en bok til å tenke med. Den åpner opp og viser til mange ulike perspektiver og innganger som kan bidra til å komme nærmere å forstå hva materialitet er, og hvordan den kan oppfattes, sanses og erfares. Han reiser spørsmål som hvordan vi er i verden når verden er slik den er nå, hvordan endringene påvirker oss og hva vi muligens står overfor i framtiden. Hoem trekker frem ulike filosofiske forhold mellom mennesker og den fysiske verden knyttet til både nymaterialisme, posthumanisme og transhumanisme. Vendingen mot det taktile og håndgripelige er høyst aktuell innenfor vårt felt, og perspektiver på hvordan reduksjon av bruk av teknologi kan gjøre at vi kommer nærmere naturen eller hvordan vi kan erstatte menneskelige funksjoner ved hjelp av teknologi og kunstig intelligens. Aktuelt er også transhumanisme – som transcenderer, overskrider, humanismen med sin sterke tro på teknologi – og hvordan teknologien kan fremskynde eller endre evolusjonens gang med mål om å forbedre menneskenes levekår. Han skriver også om kyborgene – blanding av menneske og maskin eller teknologi, som utfordrer oss til å tenke utenfor de tradisjonelle kategoriene kultur og natur. Dette er sentrale perspektiver og forståelseshorisonter som vi må forholde oss til, tenke med og utvikle faget videre gjennom.

Hoems bok inviterer bredt til innsyn i ulike felt noe som kan oppleves som både en styrke og svakhet. Boken krever litt tid og kan leses i sin helhet eller brukes som et oppslagsverk knyttet til ulike interesse- og fagfelt. Vi trenger Hoems bok om Digitale medier og materialitet, og jeg vil anbefale boka på det varmeste både til studenter, akademikere og utøvende designere, håndverkere eller kunstnere knyttet til utdanningsfeltet, skapende praksis og mediedesign. Vi trenger en bok som stiller spørsmål og som løfter fram potensialene til hva vi aktivt kan gjøre med digital (medie) teknologi og hva den gjør og kan gjøre med oss.

REFERANSER

Søyland, L. (2021). *Grasping materialities: Making sense through explorative touch interactions with materials and digital technologies* [PhD, University of South-Eastern Norway]. <https://hdl.handle.net/11250/2756969>